

Received: 21/02/66 Revised: 04/05/66 Accepted: 06/06/66

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19)

ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร

FACTORS INFLUENCING PREVENTIVE BEHAVIORS FOR CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID - 19) OF FOOD DELIVERY WORKERS IN BANGKOK

สุภาพร วรวงศ์^{*,**} สุนิสา แสงจันทร์^a

^{*}นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{**}กองโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม, กรมควบคุมโรค

^aคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{ผู้รับผิดชอบบทความ} (Sunisa Sangjun; Email: sunisas@buu.ac.th)

Supabhorn Worawong^{*,**} Sunisa Sangjun^a

^{*}Student of Master of Public Health Program, Faculty of Public Health, Burapha University, Thailand

^{**}Division of Occupational and Environmental Diseases, Department of Disease Control, Thailand

^aFaculty of Public Health, Burapha University, Thailand

^{Corresponding author} (Sunisa Sangjun; Email: sunisas@buu.ac.th)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 276 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวกเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2565 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติอนุมาน ได้แก่ สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น

ผลการศึกษาพบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 90.58 อายุเฉลี่ย 30.45 ± 8.31 ปี ส่วนมากจบอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 46.01 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่เฉลี่ย 1.8 ± 1.17 ปี ลักษณะงานที่ทำส่วนใหญ่ ทำเป็นงานประจำ ร้อยละ 75.00 ส่วนมากเหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ คือ เปลี่ยนอาชีพ ร้อยละ 44.93 และพบว่าพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 76.81 และ 92.39 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ คือ เพื่อเปลี่ยนอาชีพ ($\beta = -0.120, p < 0.05$) โดยมีเหตุผลด้านการหารายได้เสริม ตกงานและการทำงานเป็นอาชีพ เป็นค่าอ้างอิงของการเปรียบเทียบ และปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพด้านทักษะการใช้ข้อมูล ($\beta = 0.304, p < 0.001$) โดยทั้งสองปัจจัยนี้สามารถร่วมในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัส

โคโรนา 2019 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ได้ร้อยละ 10.80 ($R^2 = 0.108$) ดังนั้นการส่งเสริมให้พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีพฤติกรรม การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงแรงงานและหน่วยงานด้านสาธารณสุข รวมถึงบริษัทแพลตฟอร์มจัดส่งอาหารเดลิเวอรี่ ควรสร้างเสริมความรู้ด้านสุขภาพด้านทักษะการใช้ข้อมูล โดยมุ่งเน้นในกลุ่มพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่รายใหม่

คำสำคัญ: พฤติกรรมการป้องกันโรค; ความรอบรู้ด้านสุขภาพ; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019; พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่

ABSTRACT

This cross-sectional survey research aimed to identify and explain the factors that influence the behaviors of COVID-19 prevention food delivery workers in Bangkok. The study selected 276 participants using convenience sampling, and data were collected from July to August 2022. A questionnaire created by the researchers was used as the research tool. The collected data were analyzed using descriptive and inferential statistics, Pearson's correlation, and linear multiple regression.

The study found that the majority of the food delivery workers (90.58%) were male, with an average age of 30.45 ± 8.31 years, and 46.01% held a diploma or higher vocational certificate. The average time for delivery staff to deliver food was 1.8 ± 1.17 years, and 75.00% worked full-time. The most common reason for becoming a food delivery worker was a career change, accounting for 44.93% of the participants. Moreover, the study found that food delivery workers had very good health literacy to prevent COVID-19 and behaviors to prevent COVID-19, with 76.81% and 92.39%, respectively. The study revealed that two factors, namely personal reasons for becoming delivery workers ($\beta = -0.120$, $p < 0.05$) (with reasons for earning extra income, unemployment and occupation as reference values for comparison) and health literacy in information skills ($\beta = 0.304$, $p < 0.001$), significantly influenced COVID-19 prevention behaviors. These two factors predicted COVID-19 prevention behaviors among food delivery staff by 10.80% ($R^2 = 0.108$). As a result, in order to encourage employees to adopt behaviors that prevent the spread of COVID-19, the Ministry of Labor and Public Health, as well as food delivery platform companies, should promote health literacy and information skills, particularly for new workers.

Keywords: disease prevention behavior; health literacy; COVID – 19; food delivery workers

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 เป็นโรคระบบทางเดินหายใจที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) ได้ประกาศให้เป็นการระบาดใหญ่ (Pandemic) จากรายงานสถานการณ์ผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั่วโลก เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2566 พบผู้ป่วยยืนยันสะสมทั้งสิ้น จำนวน 764,474,387 ราย และเสียชีวิตสะสม 6,915,286 ราย⁽¹⁾ ในขณะที่ประเทศไทย พบผู้ป่วยยืนยันสะสม 4,730,490 ราย และเสียชีวิตสะสม 33,947 ราย⁽²⁾ และจากการรายงานสถานการณ์เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2565 ช่วงที่เก็บข้อมูลศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบผู้ป่วยรายใหม่ จำนวน 10,543 ราย ผู้ป่วยยืนยันสะสม 859,377 ราย และเสียชีวิตสะสม 7,921 ราย โดยพบการติดเชื้อในพื้นที่เฉลี่ย 1,506 รายต่อวัน⁽²⁾ ซึ่งประเทศไทยได้ประกาศให้โรคโควิด 19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558⁽³⁾

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่ผ่านมานั้น ภาครัฐได้กำหนดมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำหรับประชาชนที่สำคัญ ได้แก่ การเว้นระยะห่างทางสังคม การสวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัยตลอดเวลา การล้างมือบ่อย ๆ และการตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าใช้บริการสุขภาพ โดยเฉพาะมาตรการล็อกดาวน์ที่ทำให้เกิดวิถีชีวิตในรูปแบบใหม่ เช่น การทำงานที่บ้าน การจำกัดการรับประทานอาหารที่ร้านอาหาร หรือการควบคุมการจำหน่ายสินค้าที่ห้างสรรพสินค้าและตลาด ส่งผลให้ผู้บริโภคมีการสั่งซื้อ

อาหารผ่านแอปพลิเคชันมากขึ้น จึงส่งผลให้ธุรกิจบริการจัดส่งอาหารบนแพลตฟอร์มออนไลน์เติบโตและมีความต้องการเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านปริมาณการสั่งอาหารออนไลน์ จำนวนร้านอาหาร และจำนวนพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่⁽⁴⁾ ซึ่งกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ได้รับความนิยมและเติบโตแบบก้าวกระโดด ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19

พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่เป็นกลุ่มแรงงานแพลตฟอร์ม (Platform worker) ที่ทำหน้าที่ในการรับและส่งอาหารให้กับผู้สั่งซื้อผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นตัวกลางระหว่างร้านอาหารกับผู้บริโภค และในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ถือได้ว่าเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นอย่างมาก⁽⁵⁾ จากการสำรวจการปฏิบัติตัวของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในเขตพื้นที่ควบคุมสูงสุด รวมถึงกรุงเทพมหานคร ยังพบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่อาจเป็นความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปยังผู้สั่งซื้อหรือผู้บริโภคได้ เช่น การไม่ทำความสะอาดมือก่อนและหลังสัมผัสอาหาร⁽⁵⁾ ซึ่งพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่จำเป็นต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด 19 โดยความรู้ด้านสุขภาพถือเป็นตัวกำหนดให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมด้วยตนเอง⁽⁶⁾ ซึ่งตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลก ความรอบรู้ด้านสุขภาพ หรือ Health Literacy เป็นกระบวนการทางปัญญาและทักษะทางสังคม ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจและความสามารถของปัจเจกบุคคลที่จะเข้าถึง เข้าใจและใช้ข้อมูลข่าวสารเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพของตนเองให้ดียิ่งขึ้น⁽⁷⁾ และจากผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพสูงจะมีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ดีด้วย⁽⁸⁾

ดังนั้นพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ในกลุ่มพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่จึงมีความสำคัญต่อการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เนื่องจากปัจจุบันยังพบผู้ติดเชื้อรายใหม่⁽²⁾ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีประชากรหนาแน่น มีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง และเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุด รวมถึงลักษณะการทำงานที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ซึ่งหากพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีความรอบรู้ในการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ไม่เพียงพอ อาจส่งผลให้มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ไม่เหมาะสม และอาจผลกระทบต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ระลอกใหม่ได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษาที่ได้กระทรวงแรงงานและหน่วยงานด้านสาธารณสุข รวมถึงบริษัทแพลตฟอร์มจัดส่งอาหารเดลิเวอรี่สามารถนำไปวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายป้องกันควบคุมโรคโควิด 19 สำหรับผู้ประกอบการส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อันจะก่อให้เกิดการควบคุมโรคที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล และความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional survey) ดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ.

2565

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ที่ทำงานผ่านแพลตฟอร์มแอปพลิเคชันของบริษัทจัดส่งอาหารที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและปฏิบัติงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยกำหนดจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณแบบไม่ทราบขนาดของประชากร ด้วยเครื่องคำนวณขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปสำหรับการออกแบบการวิจัยทางคลินิก จากเว็บไซต์ Sample Size Calculators⁽⁹⁾ ซึ่งจากการคำนวณได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 193 คน และได้ปรับขนาดตัวอย่างให้เหมาะสมกับการนำไปวิเคราะห์สมการที่เป็นตัวแปรทำนายตามวิธีของ Hsieh FY⁽¹⁰⁾ คำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นเท่ากับ 276 คน โดยมีการเลือกตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience sampling) ในพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่น⁽¹¹⁾ ที่อาศัยอยู่แต่ละเขตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 10 อันดับแรก ได้แก่ เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตสัมพันธวงศ์ เขตดินแดง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตบางซื่อ เขตบางกอกใหญ่ เขตราชเทวี เขตบางกอกน้อย และเขตบางรัก ตามลำดับ⁽¹²⁾ จำนวนเขตละ 28 ตัวอย่างโดยประมาณ จากจุดเก็บตัวอย่างจำนวน 3 จุด ได้แก่ ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า และตลาด ซึ่งกำหนดเกณฑ์การคัดเข้า คือ พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ อายุ 18 ปีขึ้นไป ทำงานผ่านแพลตฟอร์มแอปพลิเคชันจัดส่งอาหาร ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปฏิบัติงานไม่น้อยกว่า 1 เดือน ส่วนเกณฑ์การคัดออก คือ ไม่สะดวกในการตอบแบบสอบถาม หรือตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ระยะเวลาการประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ลักษณะงานที่ทำ รายได้ต่อวันจากการประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ บริษัทจัดส่งอาหารเดลิเวอรี่ที่เป็นสมาชิก สถานที่รับอาหารของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความรวมจำนวน 9 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 ผู้วิจัยพัฒนามาจากแนวคิดเรื่องความรอบรู้ด้านสุขภาพขององค์การอนามัยโลก⁽⁷⁾ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ ทักษะการเข้าใจข้อมูลสุขภาพ และทักษะการใช้ข้อมูลสุขภาพ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน (Rating scale) 5 ระดับ (ง่ายมาก ก่อนข้างง่าย ก่อนข้างยาก ยากมาก ไม่เคยทำ) ด้านละ 5 ข้อ รวมจำนวน 15 ข้อ ใช้เกณฑ์แบ่งระดับจากคะแนนรวมแต่ละด้าน เป็น 4 กลุ่ม⁽¹³⁾

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 ประกอบด้วย พฤติกรรมสุขอนามัยส่วนบุคคล จำนวน 10 ข้อ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด 19 ระหว่างการทำงาน แบ่งออกเป็น พฤติกรรมการรับประทานอาหาร จำนวน 5 ข้อ และพฤติกรรมการส่งอาหาร จำนวน 5 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วน 4 ระดับ (เป็นประจำ บ่อยครั้ง บางครั้ง และไม่เคย) รวมจำนวน 20 ข้อ ใช้เกณฑ์แบ่งระดับจากคะแนนรวม เป็น 4 กลุ่ม⁽¹³⁾

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุข จำนวน 3 ท่าน หลังปรับแก้ไขแบบสอบถาม ได้ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 ผ่านตามเกณฑ์คุณภาพการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้กับกลุ่มคนที่มีลักษณะใกล้เคียง (Try Out) คือ กลุ่มพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 คน ได้ค่าคะแนนความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 เท่ากับ 0.88 และแบบสอบถามพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด 19 เท่ากับ 0.70 และทดสอบอำนาจจำแนก ค่าที่ได้อยู่ระหว่าง -0.33 ถึง 0.81 สำหรับข้อคำถามที่ไม่ผ่านเกณฑ์ได้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัย (ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องแล้ว) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยไปตามเขตพื้นที่ที่ได้มีการคัดเลือกไว้ จำนวน 10 เขต ในกรุงเทพมหานคร โดยไปรอพบกลุ่มตัวอย่าง ณ จุดที่กลุ่มตัวอย่างกำลังรอคำสั่งซื้อ (Order) และจากร้านอาหาร ตามห้างสรรพสินค้า ร้านอาหาร และตลาด ในช่วงเวลา 09.00 -11.00 น. และ 13.00 – 16.00 น. ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบแบบสอบถามได้ เนื่องจากไม่ตรงกับชั่วโมงเร่งด่วน (Rush hour) ในการสั่งอาหาร

2) ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย สิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวและเก็บเป็นความลับ ผลการวิจัยไม่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือผลกระทบต่อบริษัท จัดส่งอาหารแต่อย่างใด ซึ่งการตอบแบบสอบถามสามารถเลือกช่องทางการตอบแบบสอบถามได้ 2 ช่องทาง ได้แก่ ตอบแบบสอบถามผ่านกระดาษ และตอบแบบสอบถามผ่าน Google form โดยใช้เวลาประมาณ 10 นาที

3) ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปตามลักษณะส่วนบุคคล ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด - สูงสุด

2) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และระดับความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ของ Wiersma & Jurs⁽¹⁴⁾

3) วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 โดยใช้สถิติการถดถอยแบบพหุคูณเชิงเส้น โดยกำหนดนัยสำคัญที่ <0.05 และได้มีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์การถดถอยแบบ Multiple linear regression ดังนี้ 1) ตรวจสอบคุณลักษณะของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยแปลงข้อมูลตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบนามบัญญัติให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy variable) 2) วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยรายตัวแปร (Crude) เพื่อคัดเลือกตัวแปรต้นที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p<0.05$ ไปวิเคราะห์ Multiple linear regression โดยพบตัวแปรที่ผ่านการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยรายตัวแปร จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล 1 ตัวแปร คือ เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (เปลี่ยนอาชีพ) ($B=3.004$) และปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพ 3 ตัวแปร คือ ด้านทักษะการเข้าถึงข้อมูล ($B=0.272$) ด้านทักษะการเข้าใจข้อมูล ($B=0.410$) และด้านทักษะการใช้ข้อมูล ($B=0.498$) (ดังตารางที่ 1) 3) นำตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร วิเคราะห์การถดถอยแบบ Multiple linear regression โดยเลือกเทคนิคที่ใช้ในการวิเคราะห์แบบ Stepwise พบว่า ตัวแปรที่ผ่านการคัดเลือกในขั้นตอนที่จำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (เปลี่ยนอาชีพ) และปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพด้านทักษะการใช้ข้อมูล (ดังตารางที่ 2) 4) ตรวจสอบผลการวิเคราะห์ตามข้อตกลงเบื้องต้น ได้แก่ (1) พิจารณาค่า F-test ANOVA มีค่า 16.58 ที่ระดับนัยสำคัญ $p<0.05$ แสดงว่าตัวแปรต้นกับตัวแปรตามมีความสัมพันธ์กันในลักษณะเชิงเส้นตรง (Linearity) (2) พิจารณาค่า Variance Inflation Factor (VIF) <10 ค่า Tolerance >0.1 ทุกตัวแปร แสดงว่าไม่พบปัญหา Multicollinearity (3) พิจารณาการทดสอบข้อมูลของตัวแปร Y บนทุกค่าของตัวแปร X เมื่อนำค่า Residual มา Plot โดยใช้ Histogram พบมีการแจกแจงแบบปกติ (4) พิจารณาค่าสถิติ Durbin - Watson เท่ากับ 1.56 แสดงว่าความคลาดเคลื่อนเป็นอิสระต่อกันและ (5) พิจารณาค่า Standardized residual มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 และไม่มีรูปแบบการกระจายที่เป็นระบบ แสดงว่าข้อมูลมีความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนแบบคงที่⁽¹⁵⁾

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา เอกสารรับรองเลขที่ IRB3-033/2565 วันที่รับรอง 16 พฤษภาคม 2565

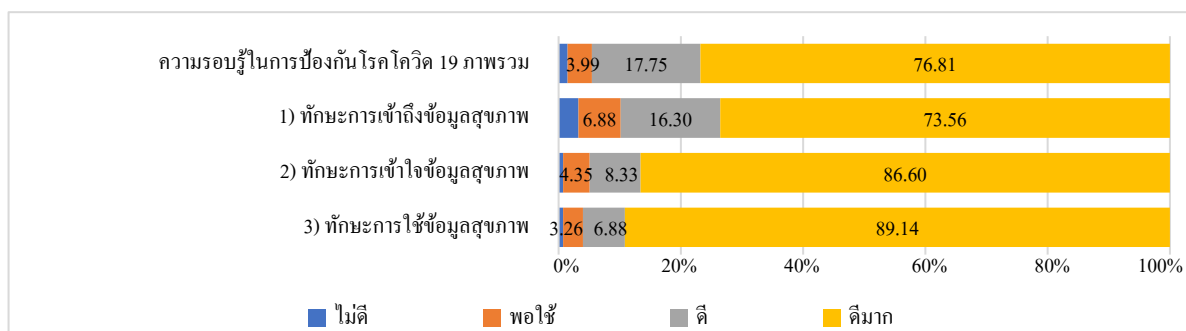
ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปตามลักษณะส่วนบุคคล

จากการเก็บข้อมูลของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 276 คน พบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 90.58 มีอายุระหว่าง 18 - 44 ปี มากกว่าร้อยละ 90.00 อายุเฉลี่ย 30.45 ± 8.31 ปี ด้านการศึกษาส่วนมาก จบอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 46.01 มีระยะเวลาในการประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 1 - 3 ปี ร้อยละ 61.23 เฉลี่ย 1.8 ± 1.17 ปี ลักษณะงานที่ทำส่วนใหญ่ ทำเป็นงานประจำ ร้อยละ 75.00 โดยมีรายได้ต่อวันจากการประกอบอาชีพส่งอาหารเดลิเวอรี่ มากกว่าร้อยละ 80.00 อยู่ระหว่าง 500 - 1,000 บาท ส่วนมากเหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ คือ เพื่อเปลี่ยนอาชีพ ร้อยละ 44.93 ส่วนบริษัทจัดส่งอาหารเดลิเวอรี่ที่เป็นสมาชิก ส่วนมากเป็นสมาชิกกับบริษัทไลน์แมน (Line Man) ร้อยละ 31.16 รองลงมา คือ บริษัทช้อปปี้ฟู้ด (Shopee Food) ร้อยละ 24.64 และพบว่า สถานที่ที่พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีการรับประทานอาหารส่วนมากคือ รับที่ห้างสรรพสินค้า ร้อยละ 35.51 รองลงมา คือ รับที่ตลาด ร้อยละ 30.80

2. วิเคราะห์ระดับความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ส่วนใหญ่ มีความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 76.81 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 89.14 ร้อยละ 86.60 และ ร้อยละ 73.56 ตามลำดับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ร้อยละคะแนนความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 (n = 276 คน)

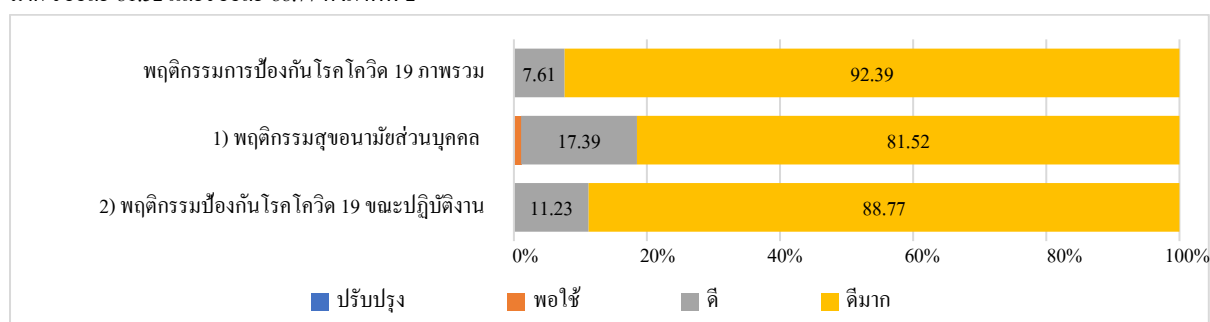
เมื่อพิจารณาความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 รายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า 1) ด้านทักษะการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ พบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ค่อนข้างง่ายและง่ายมากที่สุด คือ มีความสามารถที่จะค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด 19 ได้ด้วยตนเอง ร้อยละ 94.21 และพบว่ามีความรู้ทักษะการเข้าถึงข้อมูลสุขภาพบางอย่างที่ปฏิบัติได้ยาก คือ การค้นหาข้อมูลได้จากหลายแหล่ง เช่น จากบุคคลผู้รู้ สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ ร้อยละ 23.55

ด้านทักษะการเข้าใจข้อมูลสุขภาพ พบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ค่อนข้างง่ายและง่ายมากที่สุด คือ สามารถยกตัวอย่างวิธีการสวมหน้ากากอนามัยได้อย่างถูกต้อง ร้อยละ 93.48 และพบว่ามีความรู้ทักษะการเข้าใจข้อมูลสุขภาพบางอย่างที่ปฏิบัติได้ยาก คือ การอธิบายได้ว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สามารถติดต่อทางการสัมผัสใกล้ชิด และทางการหายใจ ร้อยละ 9.42

ด้านทักษะการใช้ข้อมูลสุขภาพ พบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติได้ค่อนข้างง่ายและง่ายมากสูงสุด คือ การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคโควิด 19 อย่างเคร่งครัด เช่น การสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา การล้างมือบ่อยครั้ง และการเว้นระยะห่างได้ดี ร้อยละ 95.65 และพบว่า มีทักษะการใช้ข้อมูลสุขภาพที่ปฏิบัติได้ยาก คือ การสวมหน้ากากตลอดเวลาเมื่อมีการพูดคุย หรืออยู่ร่วมกับบุคคลอื่นขณะปฏิบัติงาน ร้อยละ 7.97

3. วิเคราะห์ระดับประจักษ์พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19

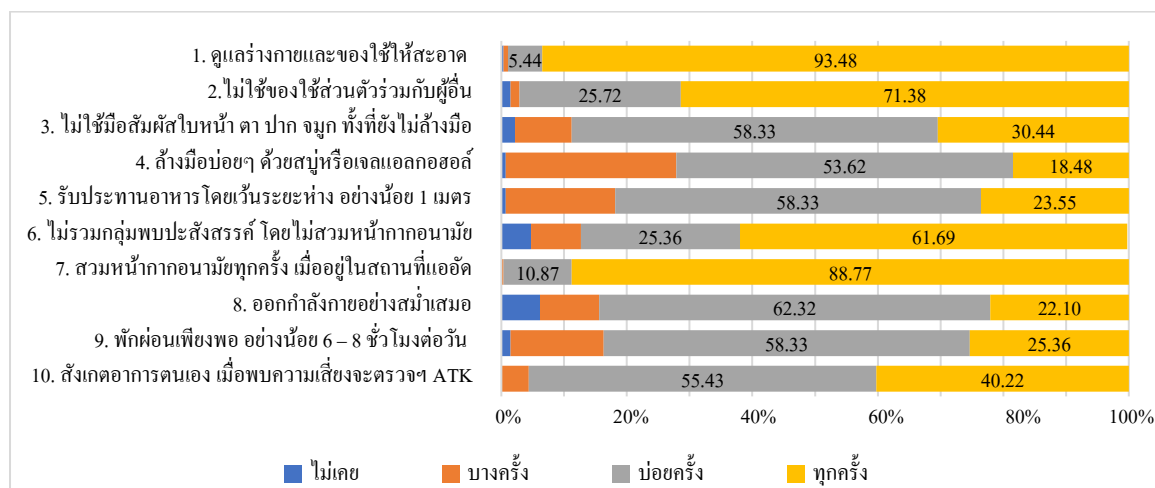
ผลการวิจัยพบว่า พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ส่วนใหญ่ มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 92.39 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมสุขอนามัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 81.52 และร้อยละ 88.77 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ร้อยละคะแนนพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 (n = 276 คน)

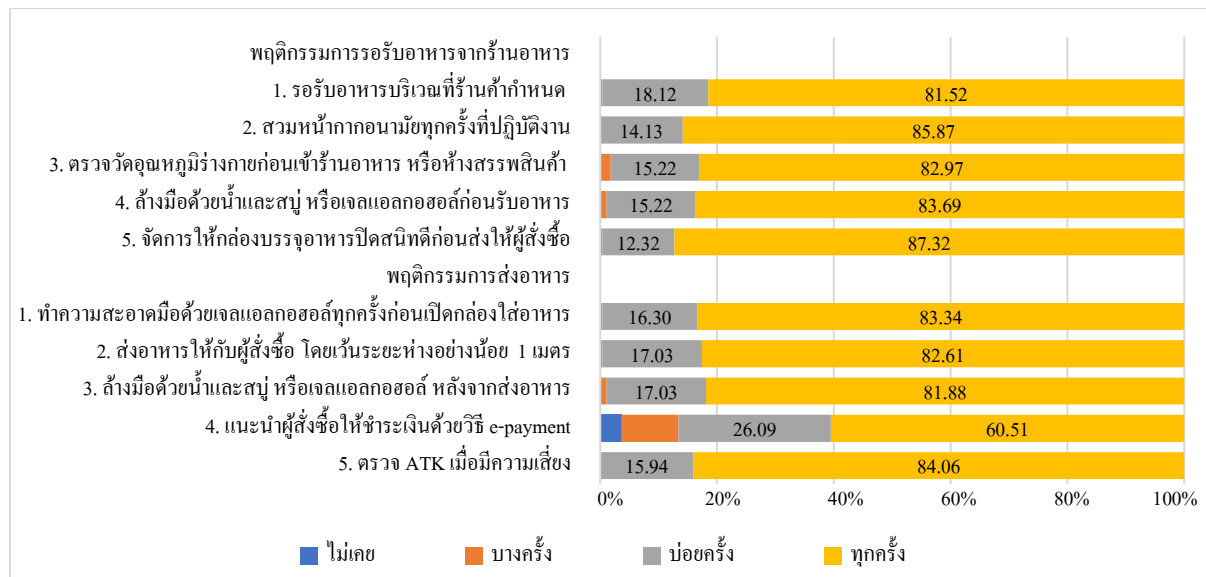
และเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 รายด้าน พบว่า

1) พฤติกรรมสุขอนามัยส่วนบุคคลที่เหมาะสม ซึ่งพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด คือ การดูแลร่างกายและของใช้ให้สะอาด ร้อยละ 93.48 ส่วนพฤติกรรมสุขอนามัยที่ยังมีการปฏิบัติได้ไม่ดีพอ โดยพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ปฏิบัติเป็นประจำน้อยที่สุด คือ การล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้ง ก่อนรับประทานอาหาร หลังใช้ส้วม หรือหลังจากไอ /จาม ร้อยละ 18.48 ส่วนพฤติกรรมสุขอนามัยที่ไม่เหมาะสม ที่พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ยังมีการปฏิบัติอยู่ คือ การรวมกลุ่มพบปะสังสรรค์กับเพื่อนหรือญาติโดยไม่สวมหน้ากากอนามัย ร้อยละ 38.31 ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ร้อยละคะแนนพฤติกรรมสุขอนามัยส่วนบุคคล (n = 276 คน)

2) พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ระหว่างทำงาน พบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ระหว่างรับประทานอาหารที่มีการปฏิบัติได้ดีที่สุด คือ การจัดการให้กล่องบรรจุอาหารปิดสนิทก่อนส่งให้ผู้สั่งซื้อ ร้อยละ 87.32 และยังพบว่ามีการปฏิบัติเป็นประจำได้น้อย คือ การนั่งรับประทานอาหารบริเวณที่ร้านค้ากำหนด ร้อยละ 81.52 ส่วนพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ระหว่างส่งอาหาร พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดคือ การตรวจคัดกรองเบื้องต้นด้วย ATK ทันที เมื่อทราบว่ามีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ ร้อยละ 84.06 และยังพบว่ามีการปฏิบัติเป็นประจำได้น้อย คือ การแนะนำผู้สั่งซื้อให้ชำระเงินด้วยวิธี e-payment ร้อยละ 60.51 ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ร้อยละคะแนนพฤติกรรมป้องกันโรคโควิด 19 รายข้อ (n = 276 คน)

4. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ได้มีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์การถดถอยแบบ Multiple linear regression พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยรายตัวแปร (Crude) ที่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p < 0.05$ จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล 1 ตัวแปร คือ เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (เปลี่ยนอาชีพ) ($B = -3.004$) และปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพ 3 ตัวแปร คือ ด้านทักษะการเข้าถึงข้อมูล ($B = 0.272$) ด้านทักษะการเข้าใจข้อมูล ($B = 0.410$) และด้านทักษะการใช้ข้อมูล ($B = 0.498$) (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยรายตัวแปร (Crude) ของปัจจัยส่วนบุคคลและความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (n = 276 คน)

ปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยรายตัวแปร	
	B	p-value
ปัจจัยส่วนบุคคล		
1. เพศ		
ชาย	1.065	0.248
หญิง (Ref.)		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัย	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยรายตัวแปร	
	B	p-value
2. อายุ	0.039	0.231
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าอนุปริญญา	-0.337	0.536
อนุปริญญาขึ้นไป (Ref.)		
4. ระยะเวลาการประกอบอาชีพ	-0.362	0.113
5. ลักษณะงานที่ทำ		
ทำเป็นงานประจำ	0.343	0.581
ทำเป็นงานชั่วคราว (Ref.)		
6. รายได้		
> 800 บาท/วัน	0.178	0.741
≤ 800 บาท/วัน (Ref.)		
7. เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่		
เปลี่ยนอาชีพ	-3.157	0.037*
หารายได้เพิ่ม ตกงานหรือธุรกิจปิดกิจการและทำเป็นอาชีพ (Ref.)		
8. บริษัทจัดส่งอาหารที่เป็นสมาชิก		
Line Man, Shopee Food, Grab Food.	-0.029	0.634
Food Panda, Robinhood, GET, Lalamove (Ref.)	-0.003	0.963
9. สถานที่รับอาหารเป็นส่วนใหญ่		
ห้างสรรพสินค้า	-0.475	0.399
ตลาด ร้านอาหารริมทาง และครัวเรือน (Ref.)		
ความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19		
ทักษะการเข้าถึงข้อมูล	0.272	0.002**
ทักษะการเข้าใจข้อมูล	0.410	0.000**
ทักษะการใช้ข้อมูล	0.502	0.000**

* p-Value < 0.05, ** p-Value < 0.001

ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ได้แก่ ทักษะการเข้าถึงข้อมูล ทักษะการเข้าใจข้อมูล และทักษะการใช้ข้อมูล กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคโควิด 19 ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบ Multiple Linear Regression พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ เปลี่ยนอาชีพ ($\beta = -0.120, p < 0.05$) และปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพด้านทักษะการใช้ข้อมูล ($\beta = 0.304$,

$p < 0.001$) สามารถร่วมในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 10.80 ($R^2 = 0.108$) (ดังตารางที่ 2) และสามารถเขียนสมการทำนายในรูปคะแนนดิบได้ ดังนี้

พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 = $60.666 - 3.004$ (เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (เปลี่ยนอาชีพ)) + 0.498 (ความรู้ด้านสุขภาพด้านทักษะการใช้ข้อมูล) และสามารถเขียนสมการทำนายในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$Z_{\text{พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19}} = -0.120(Z_{\text{เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (เปลี่ยนอาชีพ)}}) + 0.304(Z_{\text{ความรู้ด้านสุขภาพด้านทักษะการใช้ข้อมูล}})$

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ($n = 276$ คน)

ตัวแปรต้น	ค่าสัมประสิทธิ์ แสดงความสัมพันธ์				
	B	95%CI	β	t	p-Value
เหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (เปลี่ยนอาชีพ)	-3.004	-5.82(-0.18)	-0.120	-2.095	0.037*
ทักษะการใช้ข้อมูล	0.498	0.31-0.682	0.304	5.320	<0.001**
ค่าคงที่ (Constant)	60.666	56.62-64.70		29.579	<0.001**

$R = 0.329$, $R^2 = 0.108$, Adjust $R^2 = 0.102$, $S.E = 4.231$, * $p\text{-Value} < 0.05$, ** $p\text{-Value} < 0.001$

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีประเด็นสำคัญที่พบและนำมาอภิปราย ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ที่มากเพียงพอและมีการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคโควิด 19 ได้ถูกต้องและสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัย สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา^(8,16, 17) ที่พบว่า ความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 อยู่ในระดับมากและดีมาก ซึ่งการที่พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 อยู่ในระดับดีมาก อาจเนื่องมาจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐ ที่มีการสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลเรื่องโรคโควิด 19 ในทุกช่องทาง อีกทั้งลักษณะการทำงานของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 และการอาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดสูงและมีจำนวนยอดผู้ติดเชื้อสูงที่สุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ หรือสูงกว่าเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น⁽²⁾ ซึ่งเหตุปัจจัยนี้อาจส่งผลให้พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในกรุงเทพมหานครมีความกังวลและตื่นตัวมากขึ้น⁽¹⁸⁾ จึงทำให้ความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ทั้งในด้านการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ การเข้าใจและการใช้ข้อมูลด้านสุขภาพของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับดีมาก

2. พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งในส่วนพฤติกรรมสุขอนามัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ขณะปฏิบัติงาน คือ พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ถูกต้องสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา^(8,19) ที่พบว่า พฤติกรรมป้องกันโรคโควิด 19 อยู่ในระดับมาก ซึ่งการที่พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคโควิด 19 ได้อย่างถูกต้อง อาจเนื่องมาจากในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 รัฐบาลได้มีการออกประกาศมาตรการและข้อกำหนดเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำหรับ

พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่⁽²⁰⁾ อีกทั้งลักษณะการทำงานที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีอัตราการแพร่ระบาดสูง⁽²⁾ ส่งผลให้ประชากรมีความกังวลต่อการติดเชื้อ ดังเช่นการศึกษาที่ผ่านมาที่พบว่า บุคคลมีความกังวลต่อการติดเชื้อของเพื่อนบ้านที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการระบาด โดยจะมีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมเชิงป้องกันโรค และยอมรับวิธีการปรับปรุงรูปแบบการใช้ชีวิต⁽²¹⁾ จึงเป็นเหตุผลให้พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในเขตกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 อยู่ในระดับดีมาก

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ (เปลี่ยนอาชีพ) และ 2) ปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ด้านทักษะการใช้ข้อมูล ซึ่งปัจจัยทั้งสองสามารถร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในเขตกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 10.80 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเหตุผลที่มาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ คือ เพื่อเปลี่ยนอาชีพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ($\beta = -0.120, p < 0.05$) แปลผลได้ว่า เมื่อพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ที่สมัครทำงานกับแพลตฟอร์มจัดส่งอาหารด้วยสาเหตุของการเปลี่ยนอาชีพจากอาชีพอื่น ๆ เพื่อมาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ที่มากขึ้น จะส่งผลให้พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ลดลง อธิบายได้ว่าอาจเนื่องมาจากการเปลี่ยนอาชีพ เพื่อมาประกอบอาชีพเป็นพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่อาจจะส่งผลต่อการปรับตัวในการเริ่มปฏิบัติงานใหม่ เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ก่อนข้างเปลี่ยนแปลงบ่อยในช่วงที่มีการเก็บข้อมูล⁽²⁾ และส่งผลให้มีข้อกำหนด ประกาศหรือมาตรการต่าง ๆ สำหรับพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ประกาศออกมาค่อนข้างมาก ด้วยเหตุนี้จึงอาจส่งผลให้พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ลดลง

ปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ด้านทักษะการใช้ข้อมูล มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ($\beta = 0.304, p < 0.001$) แปลผลได้ว่า เมื่อพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ด้านทักษะการใช้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ที่เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชญาณิส ลือวานิช และคณะ⁽²²⁾ ที่พบว่า ความรอบรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศข้อมูลโรค COVID-19 มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ ($B = 0.473, p < 0.001$) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนครินทร์ อาจหาญ⁽²³⁾ ที่พบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพมีอิทธิพลต่อการคงอยู่ของพฤติกรรมการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และการส่งเสริมสุขภาพในยุควิถีชีวิตใหม่ ($B = 0.243, p < 0.001$) เนื่องจากรัฐบาลได้มีการออกประกาศมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 สำหรับพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่⁽²⁰⁾ อีกทั้งการปฏิบัติงานในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีอัตราการแพร่ระบาดสูง⁽²⁾ เมื่อเทียบกับต่างจังหวัด รวมถึงลักษณะการทำงานที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้พนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีทักษะการใช้ข้อมูลด้านสุขภาพที่มีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคโควิด 19 ซึ่งทักษะการใช้ข้อมูลเป็นความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินข้อมูล เพื่อกำหนดเป็นทางเลือกปฏิบัติหรือหลีกเลี่ยงการปฏิบัติ เพื่อปรับเปลี่ยนและนำไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง⁽²⁴⁾

ความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยปัจจัยด้านเหตุผลจากการเปลี่ยนอาชีพเพื่อมาประกอบอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่และปัจจัยความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 ด้านทักษะการใช้ข้อมูลสามารถร่วมทำนายได้เพียงร้อยละ 10.80 ซึ่งปัจจัยที่สามารถร่วมในการทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่อาจมาจากปัจจัยอื่นร่วมด้วย อย่างเช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเรื่องโรคโควิด 19 ที่น่าเชื่อถือจากหลายช่องทาง และโดยเฉพาะพื้นที่กรุงเทพมหานครที่มีการแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง จึงมีการบังคับใช้กฎหมายภายใต้มาตรการต่างๆ ที่ออกโดยรัฐบาล⁽²⁰⁾ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติตัวการทำงานของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ ด้วยเหตุปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นนี้อาจเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่สามารถทำนายพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในเขตกรุงเทพมหานครได้ แต่อย่างไรก็ตาม

งานวิจัยนี้มีรูปแบบการศึกษาที่เป็นแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) และด้วยลักษณะการประกอบอาชีพของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ที่มีการเปลี่ยนแปลงการเดินทางตามการให้บริการลูกค้าอยู่เสมอ จึงมีความจำเป็นในการเลือกการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่ต้องใช้แบบตามสะดวก (Convenience sampling) ทั้งสองเงื่อนไขนี้ อาจทำให้การอธิบายปัจจัยสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ของพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ในเขตกรุงเทพมหานครมีข้อจำกัดได้

การนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานด้านสาธารณสุข และหน่วยงานที่กำกับดูแลอาชีพแรงงานอิสระควรกำหนดให้มีนโยบายด้านการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพจากโรคโควิด 19 หรือโรคอุบัติใหม่ โดยเน้นทักษะการใช้ข้อมูล เช่น การส่งเสริมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อเลือกแนวทางปฏิบัติในการป้องกันโรค

2. บริษัทแพลตฟอร์มจัดส่งอาหารเดลิเวอรี่ ควรให้ความสำคัญกับพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่รายใหม่ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนอาชีพเพื่อมาประกอบอาชีพเป็นพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 อีกทั้งลักษณะการทำงานที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรคไปสู่ผู้บริโภค จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมกลุ่มอาชีพนี้ให้มีพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ถูกต้องและเหมาะสม

3. หน่วยงานสาธารณสุขหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลผู้ประกอบการอาชีพพนักงานส่งอาหารเดลิเวอรี่ จำเป็นต้องติดตามและประเมินพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคโควิด 19 ที่ไม่เหมาะสมที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาด เพื่อนำไปสู่การวางแผนและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคให้ถูกต้องและเหมาะสมมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด 19 โดยเน้นทักษะการใช้ข้อมูลสุขภาพ และบูรณาการแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทของพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard 2021. [internet]. (cited : 2022 June 30). Available from: <https://covid19.who.int/>.
2. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. สถานการณ์ผู้ป่วย COVID-19 ภายในประเทศ รายสัปดาห์. [อินเทอร์เน็ต]. (วันที่ค้นข้อมูล: 30 มิถุนายน 2565). เข้าถึงได้จาก: <https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/?dashboard=main>.
3. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. ประกาศชื่อโรคและอาการสำคัญ ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558. [อินเทอร์เน็ต]. (วันที่ค้นข้อมูล: 30 มิถุนายน 2565). เข้าถึงได้จาก: [จาก https://ddc.moph.go.th/law.php?law=1](https://ddc.moph.go.th/law.php?law=1).
4. สถาบันส่งเสริมความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน. การศึกษาสถานการณ์ ปัจจัย และผลกระทบด้านความปลอดภัย ของผู้ขับรถจักรยานยนต์ส่งอาหาร. [อินเทอร์เน็ต]. (วันที่ค้นข้อมูล: 5 ธันวาคม 2565). เข้าถึงได้จาก: <https://www.tosh.or.th/index.php/media-relations/e-book/item/1224-2022-10-20-03-10-49>.
5. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. ผลโพล ชี้ต้องย้ายผู้ส่งอาหารเดลิเวอรี่ 4 จังหวัดแดงเข้ม ทำความสะอาดมือ ก่อน-หลัง ส่งอาหารทุกครั้ง. [อินเทอร์เน็ต]. (วันที่ค้นข้อมูล : 2 มีนาคม 2565). เข้าถึงได้จาก: <https://multimedia.anamai.moph.go.th/news/140664/>.
6. Nutbeam, D. Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. Health Promotion International, 2000; 15(3): 259-267.
7. WHO. Health Promotion Glossary. Division of Health Promotion, Education and Communications, Health Education and Health Promotion Unit, World Health Organization. Geneva, 1998; 1-10.

8. Kasemsak Jandee, Chamnong Thanapop. Food Delivery Drivers' Health Literacy Regarding COVID-19 Prevention and Protective Behaviors During the COVID-19 Pandemic: Cross-sectional Survey in Southern Thailand. JMIR HUMAN FACTORS, 2022; 9(4): e37693. Available from : <https://humanfactors.jmir.org/2022/4/e37693>.
9. Kohn MA, Senyak J. Sample Size Calculators. [internet]. (cited : 2021 December 20). Available from : <https://www.sample-size.net/>.
10. Hsieh FY, Daniel A, Michael D, Larsen. A simple method of sample size calculation for linear and logistic regression. Statistics in Medicine, 1998; 17(143): 1623-34.
11. ชวัชชัย บุญมี และจิรพรรณ บุญมี. พฤติกรรมการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ของผู้เช่าห้องพักในตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่. วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2565; 35(3): 150-67.
12. สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร. จำนวนประชากร และความหนาแน่น ในเขตกรุงเทพมหานคร 2564. [อินเทอร์เน็ต]. (วันที่ค้นข้อมูล : 17 พฤษภาคม 2565). เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl-ddc.moph.go.th/bNxjk>.
13. กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. การเสริมสร้างและประเมินความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรม สุขภาพ. ฉบับปรับปรุงปี 2561.
14. Wiersma, W, Jurs, S.G. Research methods in education. (9th Edition). Allyn-Bacon: Boston, MA. 2009.
15. Kim HY. Statistical notes for clinical researchers: simple linear regression 3 –residual analysis. The Restorative Dentistry and Endodontics 2019;44(1):e11.eISSN 2234-7666.
16. เบญจมาพร อาคัมเจริญ, วารินิ เอี่ยมสวัสดิกุล. ความสัมพันธ์ระหว่างความรอบรู้ด้านสุขภาพกับพฤติกรรมป้องกันโรคโควิด 19 ในยุค ชีวิตวิถีใหม่ของกลุ่มวัยทำงานในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพยาบาล, 2565; 71(3): 27-35.
17. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. รายงานผลการเฝ้าระวังสถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานและพฤติกรรมดูแลสุขภาพในการป้องกันโรคโควิด-19 ของประชาชนครั้งที่ 1 ข้อมูลระหว่างวันที่ 7-15 เมษายน 2563. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข. 2563.
18. พนม คลีณา. การเข้าถึง เข้าใจ ประเมิน และใช้ข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากโรคติดต่ออุบัติใหม่ที่แพร่มาจากต่างประเทศของประชาชนในเขตเมือง. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข; 2561.
19. สมบัติ พรหมณี. ความรู้ เจตคติและพฤติกรรมตามแนวปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของพนักงานส่งอาหาร (Food Delivery) ในจังหวัดนครนายก. วารสารวิชาการสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครนายก, 2565; 2(1): 1-15.
20. กรมอนามัย. แนวปฏิบัติด้านสาธารณสุขเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การจัดการอาหารในรูปแบบเดลิเวอรี่. [อินเทอร์เน็ต]. (วันที่ค้นข้อมูล : 10 ตุลาคม 2565). เข้าถึงได้จาก : <https://shorturl-ddc.moph.go.th/jdlyU>.
21. Vijaya, K. et al. Behaviour of Singaporeans during the SARS outbreak: The impact of anxiety and public satisfaction with media information. International Journal of Health Promotion and Education, 2005; 43(1): 17-22.
22. ชญานิศ ลือวานิช และคณะ. ความรอบรู้ด้านสุขภาพและการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ในการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 ของประชาชนที่อาศัยในจังหวัดภูเก็ต. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 2563; 14(3): 73-88.
23. นกรินทร์ อาจหาญ. ความรอบรู้และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของพฤติกรรมในการป้องกันแพร่ระบาดของโรค COVID-19 และการส่งเสริมสุขภาพในยุควิถีชีวิตใหม่ภายใต้ยุทธศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 2566; 5(1) : 32-44.
24. กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. กลยุทธ์การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัทสามเจริญพาณิชย์ (กรุงเทพ) จำกัด; 2561.